

2. Крупська Н. К. Про вибір професії / Н. К. Крупська // Педагогічні твори в десяти томах / за ред. М. К. Гончарова, І. А. Катрова, М. О. Константинова. – К. : Радянська школа, 1964. – Т. 4. – С. 580–584.
3. Орієнтація учнів 8-9 класів на вибір технічних професій : метод. рекомендації / укл. О. В. Осипов. – Бердянськ, 1998. – 147 с.
4. Тимофеев Д. И. К вопросу формирования современного человека / Д. И. Тимофеев // Народное образование Якутии. – 1999. – № 3. – С. 24–26.
5. Фрадкин Ф. А. В поисках новых педагогических путей / Ф. А. Фрадкин. – М. : Знание, 1988. – 129 с.

Людмила Захарчук

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ УКРАЇНИ

XXI століття ознаменувалося швидким розвитком нових інформаційних технологій та тенденціями до глобалізації. Це стало поштовхом до виведення освіти і науки на новий рівень. У зв'язку з цим створюються можливості та висувуються вимоги й завдання, зокрема, щодо вироблення у людини здатності до свідомого та ефективного функціонування в умовах глобалізованого інформаційного суспільства. Сьогодні суспільство можна назвати інформаційним, побудованим на знаннях. У його основі поєднані технології з людським творчим потенціалом, формування уявлень про технократичний (*технократія – соціологічна концепція, згідно з якою керівною силою суспільства є технічна інтелігенція*) [4, с. 573] та інформаційний характер сучасної наукової картини світу як сукупності фундаментальних ідей, положень, принципів, понять про техносферу, ноосферу, способи отримання та перетворення енергії, матеріалів, інформації, соціально-технічне проектування довкілля, використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Соціальна спрямованість у всіх сферах діяльності призводить до стійкості освіти і є запорукою формування активної життєвої позиції.

Наука і освіта, створюючи й забезпечуючи сприятливі умови для індивідуального розвитку людини, покликані готувати конкурентоспроможного на ринку праці фахівця, здатного свідомо та ефективно функціонувати в умовах такого суспільства. Продуктом освіти має стати не просто кваліфікований фахівець, а людина обізнана, культурна, діяльнісна, із творчим критичним мисленням – тобто політехнічно освічена (*політехнічний – пов'язаний із вивченням і застосуванням різних галузей техніки; політехнічне навчання – система шкільного навчання, яка знайомить у теорії та практиці з усіма головними галузями виробництва і поєднується з трудовим вихованням та професійною орієнтацією учнів*) [4, с. 451]. Основою політехнічної освіти є загальна освіта, насамперед фізика, хімія, основи інформатики, математика. Крім того, використовують життєвий і виробничий досвід, екскурсії на виробництво та сільськогосподарські підприємства. У процесі політехнічної освіти в учнів виробляються обчислювальні, графічні, вимірювальні знання, вміння і навички.

Питання політехнізму були й залишаються актуальними у педагогічній науці та практиці. Політехнічна підготовка була предметом наукового пошуку О. Бугайова, Н. Глазунова, С. Гончаренка, Б. Мірзахмедова, Л. Резнікова, В. Розумовського, А. Усової, О. Щукіна та ін. Психологічні аспекти формування дослідницьких умінь людини висвітлені у роботах П. Блонського, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, К. Роджерса, В. Сухомлинського.

Фундаментальні розробки проблеми розвитку методологічних і теоретичних засад політехнічної освіти школярів знаходимо в історико-педагогічних розвідках авторів радянського періоду (Л. Акользіна, М. Колмакова, Н. Кузін, С. Литвінов, Г. Московкіна, В. Нечипорук, Ф. Паначин, Г. Сосновська, В. Струманський, З. Равкин). У пострадянській історіографії означена проблема репрезентована в наукових студіях Ю. Авериче-

ва, С. Акімова, Л. Вовк, В. Вихрущ, Й. Гушулея, Н. Дем'яненко, М. Дмитрієва, Н. Калініченко, В. Курила, В. Мадзігона, В. Майбороди, Н. Ничкало, Є. Осовського, О. Сухомлинської, Н. Терентьєвої, В. Шепотька та ін.

Політехнічна термінологія була введена К. Марксом у 1865 р., проте для України у зв'язку з пізнім (порівняно з країнами Європи) розвитком системи виробничих відносин та вищої педагогічної освіти поняття політехнізму та політехнізації освітнього процесу почало набувати актуальності лише у 90-х рр. ХІХ століття.

Розглядаючи питання про теоретико-методологічні засади політехнізму, варто відзначити постать Михайла Миколайовича Скаткіна (*Михайло Миколайович Скаткін (1900-1991) – видатний вітчизняний дидакт, автор численних досліджень з теорії, методології та методики навчання*).

У 1920-х – на початку 1930-х рр. велися інтенсивні дискусії та пошуки дидактичної системи політехнічної освіти. Активну участь у них брав також М. М. Скаткін.

Під керівництвом Станіслава Теофіловича Шацького М. М. Скаткін пройшов хорошу школу педагогічної та науково-дослідницької діяльності. Здобуті знання він використовував при розробці різних концептуальних положень для розбудови вітчизняної системи освіти та політехнічного навчання підростаючих поколінь. Михайло Миколайович розвивав і спирався на основні ідеї і принципи свого вчителя. Провідними з них є: зв'язок навчання з життям, із працею, активність і самостійність учнів в освоєнні техніки, технології, педагогічне управління політехнічною освітою, підготовка та підвищення кваліфікації педагогів). У діяльності школи комплексною об'єднуючою ідеєю виступала взаємодія сім'ї, школи та громадського начала у вихованні підростаючих поколінь. Важлива роль тут відводилася суспільно корисній продуктивній праці. При цьому загальна освіта була фундаментом політехнічної, трудової підготовки, соціалізації та становлення особистості, що, у свою чергу, підвищувало мотивацію й активність дітей у навчанні, піднімало якість засвоєння знань, їх функціональність для теоретичного та практичного застосування. М. М. Скаткін упроваджував концепцію природничої освіти, у розробці якої він брав активну участь, зокрема, як співробітник Інституту наукової педагогіки, Програмно-методичного інституту. Одним із провідних принципів цієї концепції була науковість освіти. Сутність цього основного положення виражалася в тому, що, зберігаючи описове багатство природничих дисциплін, здійснювалося теоретичне осмислення учнями стійких зв'язків між зовнішніми властивостями природних об'єктів і внутрішніми факторами, що пояснюють ці властивості. Вченим був підготовлений навчально-методичний комплекс із природознавства для початкової школи: підручники для молодших школярів, методичні посібники для вчителів. Навчально-методичний комплекс природознавства будувався на принципах зв'язку теорії з практикою, з працею, активності пізнавальної діяльності, дослідницького підходу. Таким шляхом закладалися дидактичні основи політехнічної освіти. Ця робота проводилася на основі співпраці з іншими науковими школами.

Ідеї наукової школи політехнічної освіти М. М. Скаткіна служили основою для появи нових наукових шкіл. У факті їх появи відображується діалектика відносин нового і старого. Так, у науковій школі П. Р. Атутова був розроблений підхід до вивчення школярами впливу науково-технічного прогресу на суспільство, економіку, виробництво, працю й саму особистість. Він займався теорією політехнічної освіти. У цьому контексті особливо вагомим науковим здобутком виступає обґрунтування П. Р. Атутовим функціональної природи політехнічних знань, відсутності у політехнічній освіті чіткого змісту, його зумовленості змістом загальної і професійної освіти. Педагог наголошував, що зміст політехнічної освіти містить загальну теорію трудової діяльності у сфері сучасної техніки. П. Р. Атутовим була запропонована така систематизація змісту політехнічної освіти:

- 1) система "наука – виробництво" (фундаментальні, прикладні дослідження, розробки, технічна підготовка виробництва, власне виробничий процес);
- 2) система виробничого процесу (техніка, технологія, предмет, продукт, суб'єкт праці);
- 3) система опису компонентів – взаємозв'язок його функціональних, процесуальних та структурних властивостей [1].

Практична реалізація цієї концепції вимагає суттєвого посилення трудового та технологічного базисів у загальноосвітніх предметах.

Дослідження дидактичних основ політехнічної освіти базувалися на методологічних положеннях про всебічний розвиток особистості, формування рухливості працівників сучасного виробництва; на дидактичних ідеях Н. К. Крупської, С. Т. Шацького, А. Г. Калашнікова, М. М. Скаткіна про зміст, методи і форми організації політехнічної освіти, які створювали свої наукові школи і розвинули ці ідеї до рівня теорій і практичних методик.

Таким чином, на основі аналізу опрацьованої літератури можна виділити такі положення дидактичної концепції політехнічної освіти:

- 1) поєднання навчання з продуктивною працею;
- 2) генезис змісту політехнічної освіти під впливом науково-технічного прогресу;
- 3) функціональна природа політехнічних знань, умінь, розвитку особистості;
- 4) взаємозв'язок методів навчання, форм організації політехнічної освіти та розвитку особистості школярів;
- 5) цілісність системи політехнічної освіти.

Отже, політехнічна освіта є невід'ємною складовою і необхідним елементом формування сутності людини сучасної епохи.

Список використаної літератури

1. Атутов П. Р. Концепция политехнического образования в современных условиях / П. Р. Атутов [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.orenipk.ru/Text/t38_247.htm.
2. Ідея політехнізму в шкільній освіті України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politehnizm.ho.ua/histori.html>.
3. Максимюк С. П. Педагогіка / С. П. Максимюк [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12590605/pedagogika/harakteristika_navchalnih_planiv_program_pidruchnikiv_natsionalnoyi_shkoli.
4. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапура. – К. : Наукова думка, 2000. – 680 с.

Тетяна Заливча

ПОЛІТЕХНІЧНА ОСВІТА В ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ПЕДАГОГА

У новітню епоху суспільного розвитку технологічні знання, уміння та навички є одними із найважливіших цінностей людства, адже вони стали головним фактором економічних перетворень у суспільстві. Українська нація інтегруючись до світової спільноти висуває перед собою нову парадигму у підготовці молодого покоління. Зокрема, одним із актуальних завдань освітянської роботи на сьогодні, є вдосконалення технологічної освіти молоді, що передбачає теоретичне та практичне оволодіння учнями загальних наукових основ та технологіями сучасного виробництва. Дані вміння забезпечать освоєння здатності до зміни праці, що є провідною властивістю професійної мобільності майбутньої особистості. Підготовкою такої людини має займатися професійно компетентний педагог.

Реалізація змісту політехнічної освіти у професійному становленні педагога здатна допомогти ефективно освоїти свої життєві та соціальні ролі. Така освіта допомагає набутти вміння бути гнучким, мобільним, конкурентоспроможним, уміти інтегруватися у суспільство, презентувати себе на ринку праці. Передумовою до цього є критичне мислення, використання знань як інструменту для розв'язання життєвих проблем, здатність генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність, володіння комунікативною культурою, цілеспрямоване використання свого потенціалу як для професійної та особистісної самореалізації планів, так і в